List 33. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 16. avgusta 1865.

Gospodarske stvari.

Kako naj se živini pokladajo oljnate preše?

Vredništvo „Novic“ je prejelo te dni od rodoljubnega, za blagor svojih rojakov na vse strani skrbnega gospoda sledeče pismo:

„V tvornici za olje na Zidanem mostu se dobivajo oljnate preše po 2 gold. cent, med tem, ko se jih veliko tisoč centov vsako leto na Laško izvozi, kjer veljá cent, na priliko v Milanu, 8 do 10 gold. — Ker se ta klaja za živino in bčele na Zidanem mostu dobí tako dober kup, je pač velika škoda, da se skoro vse oljnate preše le v daljne ptuje kraje spečajo. Ako bi naši gospodarji to klajo vedeli bolje ceniti, se menda ta čudna prikazen ne bi več godila. Dobro bi toraj bilo, ako bi nam ljube „Novice“ dober poduk zastran rabe te klaje prinesle.

V Brežicah na sv. Lorenca dan.

Dr. Razlag,
odbornik brežke poddružnice štajarske gospodarske družbe.“

Rade dajó „Novice“ na to vprašanje odgovor, ker se ujema s tem, kar so že mnogokrat priporočale v svojih listih.

Ako se naši gospodarji potrudijo in vzamejo 75. list „Novic“ od 1855. leta v roke, bojo našli, da je takrat véliki zbor saksonskih kmetovavcev po obilnih skušnjah rekel, da — če more gospodar klajo kupovati — je ni cenejše in tečnejše klaje, kakor so oljnate (lanéne in ogršičine) preše, ktere sèm ter tjè tudi pogače, krovajce ali prgo imenujejo. En cent teh preš zaleže živini toliko, kolikor dva centa dobre mrve — po takem si gospodar sam lahko izrajta vrednost te klaje. Posebno pomnožujejo mleko. Al preobilno se jih ne smé dajati.

Lanéne in ogršičine preše se prileżejo molzni in pitavni živini kaj dobro; lanéne pa so še bolje kakor ogršičine, ker v ogršici je nekoliko ostrega olja, ki ima precej močán duh, da se jih izprva nektera živina tudi rada ne loti; ta oljnata ostrina je taka, da je želodec ne prekuha popolnoma in da gré z blatom od živine; gnoj je včasih celó tako razjedljiv, da živina dobí na parkljih bolezen, ako se ji preobilno pokladajo ogršičine preše. Treba je tedaj, da pravo mero daje, kdor lanéne, še bolj pa kdor ogršičine krovajce živini poklada. Skušnje, natanko izpeljane, učijo, da najbolje teknejo ogršičine preše molzni živini, ako se ji na 32 funtov sená ali kake druge klaje, ktera 32 funtov sená zaleže, pridá 2 funta preš. Več jih dajati ni dobro.

Predsednik naše kmetijske družbe gosp. Fid. Terpinec močno ceni oljnate preše, in večletna navada na njegovi grajščini je ta-le: Vsaka molzna goveja živina dobí na dan 2 funta oljnatih preš (1 funt lanénih, 1 funt ogršičinih), ktere se od vseh Svetih do majnika pokladajo na rezanco iz slame in sená ali pa plév, ktera se vsaki dan proti v kadi z vodo namaka. Na to namočeno rezanco ali razmočene pléve se potrese vsakemu živinčetu na dan 2 funta gori imenovanih preš in posolí z 2 lotoma živinske solí. Gosp. Terpinec pravi, da je to popolnoma potrjeno.

Pač radi to verjamemo, da 24 ur poprej v kadéh namakana in še s prešami namešana in nekoliko osoljena piča kaj dobro tekne živini. To namakanje rezance smo potem, kar smo samí pri gospodarjih okoli Dunaja videli, našim gospodarjem v „Novicah“ živo priporočali, — pa kaj! ker smo menda le prazno slamo mlatili. Žalibog, da se naši gospodarji večidel — ne vsi — tako trmasto držé očetovih navad in ne ubogajo besed svetega Pavla, ki pravi: „vse poskusite; kar je dobro, obdržite.“ 2 ali 3 velike kadí v hlevu, da se rezanca va-nje deva in skozi 24 ur namaka, da nekako zavrè in dobí zraven veče tečnosti prijetni vinski duh — se vé, da je našim gospodarjem že prevelik trud!! Če pa po starem kopitu nas zalezujejo nadloge, po tem je pa jok in stok. Prav se nam godí — bi morali skor na zadnje reči. Milanezi, kakor g. dr. Razlag pravi, rabijo oljnate preše po 8 in 10 gold. in so zadovoljni, da jih imajo, mi pa, ki jih imamo po 2 gold. pred nosom, ne maramo za-nje, ker smo prenemarni.

Zbor avstrijskega gozdnarskega društva na Krasu in v Trstu.

4., 5. in 6. dné prihodnjega meseca.

Državno gospodarsko društvo, ktero ima svoj sedež na Dunaji, je po sklepu svojih prejšnjih zborov odločilo, da bode letos zbor njegov v Trstu, od kodar se bo izhod napravil na tamošnji Kras. Prvi predsednikov namestnik v tem zboru bode c. kr. dvorni svetovavec vitez Tomasini v Trstu, drugi pa c. k. viši logar gosp. Jožef Koller v Gorici; tajnik bo gosp. Leopold vitez Mayersbach, c. k. tajnik pri deželnem poglavarstvu v Trstu. Ti gospodje bojo dobrovoljno opravljali vse, kar bo treba.

Prvi dan. 4. septembra.

Na kolodvoru železne ceste v Postojni sprejmeta deležnike, ki se bodo okoli 5. ure zjutraj iz Dunaja pripeljali, oba predsednikova namestnika. Po kratkem počitku in zavžitem zajtrku bodo gospodje skupaj ogledovali svét v postojnski okolici in okoli ces. kobilarije v Prestranku, kjer rodovitna zemlja prehaja v kras; če bo čas pripustil, bodo tudi postonjsko jamo ogledali. Potem bodo skupaj v Postojni opoldne kosili. Popoldne okoli 5. ure se po železnici peljejo do Sežane in tukaj čez

noč ostanejo. Tisti gospodje, ki se mislijo še le v Sežani zbora udeležiti, naj ravno o tej dôbi, ko iz Postojne pridejo deležniki, v Sežano doidejo.

Drugi dan. 5. septembra.

Zjutraj se bo kras ogledal a) okrog Sežane, in kar je tamže z drevjem zasajenega svetá; b) ces. kobilarija v Lipici, kjer je že od leta 1580, in v okolici zasajeno hrastje; c) Kras in obdelani svet okrog Bazovice, Podriha, Trebiča, Ban, Opčine, Proseka in sv. Križa; potem se vsa družba v vozeh odpelje v Nabrežino, kjer bode okoli 3. popoldne skupni obed, zvečer se po železnici v Trst odpelje.

Tretji dan. 6. septembra.

Skoz tržaški mestni gaj in Ferdinandov gaj gré družba v Ferdinandej, kjer se bodo ob 9. uri zjutraj stanovitni in začasni društveniki zbrali in naslednje reči pretresali: 1) Kratko sporočilo zastran opravila državno-gozdnarskega društva in njegovega gospodarjenja. 2) Kako se je iz rodovitne zemlje kras napravil in kako se dá kras zopet v gozd predelati. 3) Kterih sredstev bi se moralo državno gozdnarsko društvo poprijeti, da bi se domači gozdnarski štatistiki, štatiki, postavoznanstvu in zgodovini veljava pridobila. 4) Ali bi ne bilo prav, da bi se pravde zavoljo poškodovanih gozdov izročile županom in da bi cenitev storjene škode, do kakega odločenega zneska, ne prepuščala se javnim gozdnarskim stražam? 5) Kako se kaže §. 10. gozdne postave od 3. decembra 1852. leta v gozdni praktiki, bodi si v postavodajavnem bodi si narodno-gozdnarskem oziru.

Da se gospodje tega zbora lože udeležijo, je društveno vodstvo na polovico znižano vožnino dobilo na železnici v 2. ali 3. voznem redu za vožnjo sèm in tjè od 1. do 15. septembra.

Tisti gospodje, ki se hočejo kakor stanovitni društveniki, ali pa z vloženima 2 goldinarjema kakor začasni društveniki tega zbora udeležiti in omenjene zmanjšane vožnine na železni cesti poslužiti, naj se zastran tega brž ko brž pod natančnim nadpisom oglasijo ali pri stanovitnem društvenem tajniku, gospodu Francu Altdorfer-ji (na Dunaji pri denarstvenem ministerstvu) ali pa pri začasnem društvenem tajniku gospodu Leopold vitezu Mayersbach-u, tajniku pri c. kr. poglavarstvu v Trstu. Brž potem dobijo karto za omenjeno znižano vožnino.

Vse gosp. gozdne posestnike, gospodarje in prijatle gozdnarstva na Primorskem in Kranjskem k omenjenemu zboru prijazno vabimo, da se na tem potovanji in v Trstu kot gostje pridružijo, ako se nočejo kot stanovitni ali začasni udje društvu vpisati. *)

Na Dunaji 6. julija 1865.

Deželni maršal, knez Jožef Colloredo-Mansfeld,
društven predsednik.

Franc Altdorffer,
društven tajnik.

*) Ker bode mikavno se udeležiti tega potovanja in zbora, vabimo tudi mi svoje rojake na Notranjskem in Primorskem, naj se omenjenemu društvu saj kot gostje pridružijo.

Vred.

Žalostni stan kmetijstva.

Pomenki na odgovor „Novic“ v 30. listu.

Iz Štajarskega. J. S.

Srčno se zahvalujemo sl. vredništvu, da nam je na naš dopis od 20. julija v 30. listu „Novic“ tako pošteno in jasno odgovorilo. Oprostite pa, da Vaš odgovor primerjamo našemu stanju, kakoršno je sedanji čas.

Zadnji čas je, da se na kmetijstvo — najmočnejši stebre Avstrije — očí obračajo. Ako ta steber pade, pade tudi Avstrija. Da mi v kmetijstvu gremo nazaj, v tem, ko druge dežele napredujejo, je gola resnica, ktere nam ne more nihče tajiti. Ako bi v kmetijstvu napredovali, bi se tudi naše blagostanje množilo in ne bi bilo treba na preseljevanje misliti. Tako pa je pač treba na druge kraje misliti, da ne pridemo čisto pod zlo. Vzroki, ki nas ženó k preselitvi, bojo, brž ko ne, še dolgo ostali, in nadloge, kterih nekdaj ni bilo, se bojo, brž ko ne, še pomnožile. Sedanji rod se bo pač težko mogel izkopati iz njih.

Naravne prekucíje časa, napredek sedanjega veka, prav to je tisto kolo, ki nas hudo tare. V tem, ko so drugi narodi v kmetijstvu in raznih za življenje potrebnih vednostih napredovali, ko se je v njihovih šolah skrbelo za poduk ne samo v pisanji in branji, temuč tudi v vednostih za kmetijstvo potrebnih, ko so vlade njihove in razne družbe jim pomagale po vsej mogočosti, so nas oni čas le potujčevali in nas tako zanemarili. „Frankfurt“ je bila zvezda, za ktero sta hrepenela Bach in Schmerling, — stan posamnih dežel avstrijskih sta prezirala. Nas se niso spomnili; nas ni nobeden podučeval v tem, česar smo najbolj potrebovali. Le podučeni narodi so veseli napredek sedanjega veka, kakor železnice, mašine, svobodno obrtnijo in kupčijo, sprejeli; mi pa plahi gledamo ta čuda človeške umetnosti, in čeravno so človeštvu potrebna in koristna, o njih stočemo in stočemo, ker so nam hipoma ljubi kruhek vzela. Mi nismo zmožni, da bi se jih na svojo korist posluževali kakor je treba; ko so se za sedanji čas nezmogljivi davki tirjali, je gledal vsak, kaj da bi mogel prodati. In res prodajamo odrtnikom po nič, kar se le prodati more, kakor živino, les in karkoli se le tvegniti dá. Da je le v hosti kak krepelj, se že poseka in po nič prodá. Gore in hribi postajajo goli. Sila kola lomi. In kaj bo čez nekoliko let. Naša lepa domovina bode goli kras. Grajšine, namesti da bi bile kmetom v izgled umnega kmetovanja, same delajo v svojih hostah le za sedanji dobiček. Kaže se pa že tudi kazen takega ropanja lepih host: toča se siplje po polji, [1]) viharji poderajo sadna in hostna drevesa, [2]) plohe odnašajo s hribov rodovitno zemljo [3]) in doline s šuto zasipajo. Tedaj se nam prihodnost pač kaj žalostna kaže in marsikteremu je obupati. Ako bi se kmetije sedaj prodale druga za drugo, kakor gré kupčija, stavim, da bi polovica kmetov brez vinarja morala za beražko palico prijeti: ali se bomo tedaj môgli iz dolgov izkopati? Kakor se sedaj kaže, težko. Vino, žito bo posehmal malo ceno imelo, živine lastne pa dosti kmetov nima, nekteri še repa ne, in če jo imajo, je nihče ne kupi. Novo ministerstvo pri najpošteniši volji ne bo moglo kmali zdatno znižati davkov, ker je država preveč v dolge zabredla, in potrebuje veliko, ako hoče biti mogočna, kakor se spodobi. Ako bi ne bili tako zadolženi, ako bi država trdnejše stala v svojih financah, bi imeli upanje, da pride kmali boljši čas, tako pa bo moral finančni minister čudeže delati, da poravná, kar se je spridilo prejšnja leta. Radi verjamemo, da so v nekterih krajih okoliščine vse bolje kakor pri nas; al saj veste, da je vsak sebi najbližji.

Pa tudi, kakor kaže „Novičini“ odgovor, se preseliti v druge kraje se ne bo dalo, ker za delavne roke brez premoženja ni skrbljeno v naselni postavi. Mi smo mislili, da bi poprodali tukaj živino, orodje in kar koli imamo, kmetije bi pustili dolžnikom in bi šli v drugi kraj s pridnimi, poštenimi rokami s trebuhom za kruhom. Tam bi nam vlada dala nekaj zemljišča,

[1]) 4., 5., 6. je toča pobila 6 far konjiške okolice.
[2]) Kakor na sv. Lucije dan 1863. leta in tudi letos že.
[3]) Lani in predlansko posebno.

proti temu, da bi po letih poplačavali ga. Al to upanje nam je na Ogrskem splavalo po vodi. Čakali bomo, kaj bo dr. Kovač iz Srbije o tem pisal.

Dostavek vredništva. Kmali potem, ko je v „Novicah“ prišel na svetlo sestavek o „preseljevanji“, nam je došla iz neznanih rok po pošti knjižica v nemškem jeziku v Petrovemgradu letos na svitlo dana, ktera pod naslovom: „Botschaft für Alle, welche auswandern wollen. Mittheilungen über Ansiedelung in Russland durch Kauf und Pachtung, von Ferd. Brandt, Agenten für Einwanderung nach Russland“ razlaga na drobno vse, kar je takim vedeti treba, ki se hočejo na Rusovsko preseliti. Brez enostranosti priporoča pisatelj z mirno besedo naselitev na Rusovskem, vendar pa tudi odkritosrčno pravi, da vsak, kdor na Rusovsko pride, mora to vedeti, da saj nekoliko let mora napeto delati in veliko vedeti, da si ustanoví srečo za prihodnji čas. Vsak naj dobro svojo vest izpraša, ali ima zmožnost v sebi, da par let svojega življenja zastavi kot kapital; le takim je priporočati prihod na Rusovsko, kteri nekoliko premoženja imajo in znajo umno gospodariti. Pisatelj na drobno popisuje razmere rusovske in po pravici toži, da rusovsko državo, ktera je zdaj vsa drugača kakor je še pred desetimi leti bila, malokdo prav pozná; pisači nemški, ki ne morejo o slovanstvu nič slišati, z navadnimi abotnimi besedami blodijo o Rusii, namesti da bi njene dobre naprave hvalili po vrednosti njihovi. Pridjane so tej knjižici najvažnejše rusovske postave, ki se tičejo tujcev, kteri pridejo na Rusovsko. Te postave varujejo tudi naselnike. Kdor na Rusovsko pride, mora dotičnemu deželnemu glavarju med drugim tudi povedati, kakošno opravilo je imel v svoji domovini in s čem se misli pečati na Rusovskem. V južni Kavkazii so naselniki, ki so si kupili posestva, 10 let oprosteni mestnega in kmetiškega davka; vendar se to na enkrat more le 10 osebam dovoliti. — Po takem se tudi na Rusovskem nič ne more opraviti s praznimi rokami; kapitala in uma je treba. Zato zopet rečemo: upajmo, da s božjo pomočjo in vladino skrbjó pridejo bolji časi, in ostanímo domá!

Národne stvarí.

Glasi domorodni o novem času.

V Gorici 7. avgusta. X+Y.

Že spet je nekakošen električen tok narode avstrijske pretresel. Zlate besede novega državnega ministra Belkredi-a v znani okolnici od 30. julija t. l.: „Urad in posamni uradnik mora z ljudmí v njihovem jeziku občiti (to je, govoriti in dopisovati jim)“, koga bi ne bile z veseljem navdale? Gledati pa bo zdaj treba na to, da te ministrove besede tudi med nami Slovenci resnica postanejo. Vrli primorski namestnik baron Kellersperg je bil vsled pritožeb že lani meseca oktobra vsem okrajnim predstojnikom v Istri in po Goriškem skoraj v enakem zmislu prav resno okolno pismo poslal. Rečeno je v njem, da uradniki morajo ljudí, s kterimi imajo opraviti, razumeti; da je sramotno, če kdo, ki že veliko let med Slovani služi, še jezika slovanskega ne zná; naj bi se toraj kar brž učenja lotil; da se bode pri povišavanji na to gledalo itd. itd.

Do konca marca t. l. so imeli predstojniki sporočiti, kako uradniki v slova(e)nščini napredujejo. O tem pa, da bi bila ta okolnica kaj sadú obrodila, ni bilo nič slišati; ne manjka se še vedno vsake baže uradnikov, neslovenskih in — „kranjskih“, v slovenskem živalstvu tako malo izvedenih, da še celó rogatih naših živali č, ž, š ne poznajo, da bi vsaj imena slovenska pravilno pisali. Pa saj dokler je Šmerlingov duh vladal, so morale okolnice njegovih poglavarjev mrtva črka ostati. Prizadevajmo si, da bo odsehmal bolje. Smemo se li nadjati, da bo bolje? Kar biti mora, bode, samo da vozu, na kterem se ima nova gospodinja, slovenščina, v pisarnice pripeljati, za časa pot gladimo. — Mi Goričanje smo se že zoper baterije znanih puhlih izgovorov in ugovorov gledé na rabo slovenščine v uradnijah s tehtnimi djanskimi razlogi oborožili — „facta loquuntur.“ Ni nam druzega treba, kot da cesarske urade na deželni odbor in na županije zavrnemo rekoč: Tako delajte! — Deželni odbor goriški dopisuje laškim občinam (županstvom) po laški, slovenskim pa po slovenski. Laškim županstvom so sicer tudi že poprej cesarske uradnije laški dopisovale, slovenskim pa je začel še le deželni odbor dekrete in vsakoršna pisma v slovenskem jeziku pošiljati, česar so občine prav vesele. Skoraj vsa županstva odpisujejo na slovenske odborove dopise po slovenski. Po slovenski pišejo — in sicer časi prav dolga — sporočila; slovenski so njih letni preračuni in inventarji, ki jih odboru pošiljajo, z eno besedo, vse njihovo uradno dopisovanje je slovensko, in dasiravno so občinski predstojniki večidel možje, ki niso druzih, kot domačo šolo obiskovali, vendar vse, kar jim odbor piše, prav dobro razumejo, in ne, da bi jim besedí zmanjkovalo, njegovim vprašanjem natančno in primerno odgovarjajo. To je resnica.

Imamo pa tudi res še peščico zlasti bolj „gosposkih“ županov, kteri na slovenske dopise po italijanski ali po nemški odpisujejo. Odbor jim tega ne brani, ker noče nikogar siliti, da naj v tem ali tem jeziku piše; česar pa odbor tudi noče, je to, da bi kdo njemu kratil pravico — šteje si pa to tudi v svojo dolžnost — z ljudmí, ktere zastopa, v njih maternem jeziku govoriti, jim v njihovem jeziku dopisavati. Zatoraj je nekemu županu, kteri je zahteval, naj se mu po italijanski ali po nemški piše, češ, da „novega (?!) slovenskega jezika“ ne razume, s tem-le dekretom odgovoril:

„K županii *ski spada sedem katastralnih občin, namreč: — — — —, kterih prebivavci so skoraj vsi Slovenci. Deželni odbor ima tedaj za svojo dolžnost, pošiljati svoje dekrete in ukaze tudi *skemu županstvu, kakor jih pošilja drugim županstvom slovenskih krajev grofije goriške. Ni pa res, kakor piše slavno županstvo v svojem sporočilu pod številko 162, da med jezikom, v kterem odbor piše, in med onim, ki se govorí v *ski županii, je tak razloček, da prvega (odborovega) v celi županii nobeden ne razume, ker odbor piše svoje dekrete v tistem jeziku, v kterem je pisan pričujoči dekret, v tistem jeziku, v kterem so pisane bukve, ki jih otroci v ljudskih šolah *skih berejo, in v ravno tistem jeziku, v kterem se po cerkvah županije *ske zbranim kristjanom bere in razklada sv. evangeli. Gospod župan *ski, ki mu tak jezik ni všeč, in ki tirja, da naj se mu piše po italijanski ali nemški, nima pravice sam od sebe kaj tacega tirjati v imenu občinskega namestovavstva ali v imenu volivcev vseh gori omenjenih katastralnih občin. Deželni odbor dobro vé, da gospod župan ni svojega sporočila, ki je v nemškem jeziku pisano, sam sestavil, temuč, da je je spisal njegov sekretár ali tajnik. Al sekretár, ki dobiva svojo plačo od Slovencev, je dolžan, slovenski jezik popolnoma znati, tako, da, če ga ne zná ali ga znati noče, ni vreden, da ostane na svojem mestu.“

„Neogibno potrebno je, da dobiva slavno županstvo dekrete in ukaze od deželnega odbora v maternem jeziku svojih soseščanov, ker je njega dolžnost, jim jih v polnovernih (avtentičnih) besedah oznanovati, in ker po

postavi ima vsak soseščan pravico, take dekrete in ukaze sam pregledati in brati v občinski pisarnici."

„Ni prav tedaj, da se slovenskemu jeziku vrata v občinske pisarnice zapirajo."

„Po tem takem bo deželni odbor, zvest svoji dolžnosti, slavnemu županstvu tudi prihodnjič, kolikor bo mogoče, svoje dekrete in ukaze v slovenskem jeziku pošiljal."

Ta dekret je poslal odbor ne le dotičnemu županu, temuč tudi zastopnikom vseh k županii spadajočih katastralnih občin. Na ta dekret je županiin tajnik hitro po slovenski odgovoril! — Kako veselo in lepo bi bilo, ako bi cesarske uradnije naš slavni odbor posnemale! Pa kaj odbor? saj je cesarski uradnik tisti mož v odboru, kteri je — kakor je v vseh druzih zadevah njemu in tukajšnji c. k. okrajni gosposki glavni steber — tudi začetnik omenjenega čudovitega prevrata po naši grofii, kakoršnega bi se še pred tremi leti nihče nadjal ne bil. In vse to se godí pri nas na tihem brez hrupa. Res je včasi „vox populi, vox Dei"; sama previdnost Božja nam je, posluživši se ljudskih volitev, g. Winklerja na tako mesto postavila, da vès upljiv, ki mu ga nenavadna spretnost in izvedenost v opravilih in uradna oblast daja, le v to obrača, da bi naše ljudstvo sramotne duševne in materijalne sužnosti rešil. Slava!

Šolske stvari.

Glavna šola postonjska.

Letošnje poročilo postojnske glavne šole kinča sestavek, kteremu je pisatelj sam njeni okrajni ogleda g. Peter Hicinger, slavni zgodovinar naš. „Pivka" je temu spisu naslov, kteri s kratko besedo pové, kaj da obdeluje učeni pisatelj. V njem bereš: kteremu kraju pravimo Pivka, in zakaj, — njeno zemljepisno lego, njeno višavo nad morjem, hribe in vrhove, jame, vodé in jezera. Opisuje nam tudi ozračje, in zemljo ozir rodovitnosti; dalje Pivki določuje nekdanje stanovnike, ob kratkem sega v politično in cerkveno zgodovino, pripoveduje sedanjo razdelitev ter konečno o lastnijah in obnašanji pivškega ljudstva govorí, na kratko sicer, toda Pivčanje, nikar ne prezirajte teh opominov! V sklepu našteva šole z letnicami njih začetka. — Iz šolskih oznanil pozvedamo, da ima ta šola vodja-kateheta, 4 učitelje in 1 učiteljico za šivanje in pletenje dekliške mladine. Zraven navadnih naukov nahajamo še sadjorejo, ktere se je učilo 68 dečkov. Lepo! — V vsakdanji šoli šteje ta učilnica 338, v nedeljski pa 106 dečkov in deklet. Da je to sporočilo čisto in skozi in skozi slovensko, ni treba še posebno omenjati; imena domoljubnih voditeljev so nam za to že porok. r-u samoglasniku je tudi postojnska šola prijatelica. — Sporočilo je natisnjeno v Postojni. Hvalevredno je, da se je dal zaslužek domačemu; al tiskarja prosimo, naj vprihodnje kak drugače zvrši svoje delo; skoraj me očí bolé prebravšega kratki pa mikavni in tehtni sestavek o Pivki.

Stan ljudskih šol na Kranjskem.

„Učit. Tovarš" po „Schulb." popisuje stan ljudskih šol 1864. leta na Kranjskem tako-le: Šolskih okrajev 21, duhovnij 288, glavnih šol 14, malih (trivialnih) šol za silo 55, šoli za učitelje 2, ženskih obrtnijskih šol 7, obrtnijskih šol za rokodelske učence 3, navadnih ponavljavnih (nedeljskih) šol 181, sadjorejnih šol 20, čbelorejnih šol 5, svilorejnih šol 3, katehetov 183, učiteljev glavnih šol 38, učiteljev malih šol 162, podučiteljev 33, učenic 26, podučenic 11, obrtnijskih učenic 13, učiteljskih pripravnikov 25, za vsakdanjo šolo vgodnih otrok 51.007, v šolo jih je hodilo 23.450; za nedeljsko šolo vgodnih je bilo 26.803, v šolo jih je hodilo 14.647; lastnih šolskih poslopij je bilo 160, — po jeziku je bilo slovenskih šol 163, slovensko-nemških 53, nemških 17. V primeri s prejšnjim letom so to leto 3 šole, 5 učiteljev in 2 lastni šolski hiši več. Število slovenskih šol se je pomnožilo za 35, število slovensko-nemških šol pa se je znižalo za 32.

Slovniške stvari.

Vabílo slovenskim rodoljubom.

Znano je našim bravcem, da se je na Dunaji ustanovila slovanska čitavnica pod imenom „slovanska beséda." Potreba slovanskega središča na Dunaji je očividna. Petína dunajskih stanovavcev je slovanska; nad polovico mladih avstrijskih Slovanov se učí na dunajskem vseučilišču; na Dunaji se steka mnogo Slovanov vsako leto po različnih opravilih. Treba tedaj, da na ptuji zemlji najde Slovan narodni dom.

Zato se je ustanovila „beseda", ki ima isti namen kakor čitavnice naše; a še drug namen si je odločila, osnovati namreč slovansko knjigarno (bukvarnico), v ktero bo društvo nabiralo mnogovrstne slovanske ali slovanstvo zadevajoče knjige. Ker ji ni moč vsega si nakupiti, se društvo s pozivom od 20. julija obrača do vseh rodoljubov slovanskih, naj ji v dar pošiljajo knjig, ki so jih ali sami izdali ali ki jih imajo od več, da jih „besedi" darovati morejo.*) Da se rodoljubom v vsaki deželi polajša pošiljanje knjig, je v vsaki deželi naprosila poverjenike, ki sprejemajo knjige in jih pošiljajo na Dunaj. Tako za slovenske dežele: v Trstu g. Fr. Cegnarja, v Gorici g. dr. Tonkli-a, v Gradcu g. dr. Muršeca, v Mariboru in Celji g. predsednika čitavnice, v Celovcu vredništvo „Slovenca" in „Glasnika", v Ljubljani vredništvo „Novic." Kakor bojo omenjeni gospodje gotovo radi sprejemali „besedi" namenjene knjige, tako tudi vredništvo „Novic." Naj daritelji le brž začnó! Pa vsak naj svoj dar, ki ga nam pošlje, zveže in pripiše, kaj daruje.

Jezikoslovna drobtinica.

Askerš, raskerš, križopota, križopotje so mnogotere besede, pa enega pomena; to kaže njihova korenika.

Križopota ali križopotje je pot na križ, kjer več potov skup pride od mnozih krajev, in poti na križ na vse kraje gredó.

V nekterih krajih pa take križopote imenujejo askerš, to je, na skriž, kjer poti naskriž grejo ali se križajo. — V Medjomorji, spod Lotmerga na Hrvaškem, se neka cerkva velí Raskerš — inači tudi Rackaniža — in je tudi najbržej to, kar raskriž, kjer so poti razkrižane, kar je posebno pri cerkvah, selih in mestih, kjer poti na vse kraje grejo in od vseh krajev skupaj pridejo.

Dopisi.

Iz Hrvaškega 10. avgusta. Nr. 11. *(Spomini na Bachove čase.)* — Bilo je 1853. leta. Jaz sem svršil latinske šole. Kdor je bil kdaj absolviran oktavanar, ta vé, kakošne misli tačas človeku rojijo po možganih. Taka je bila tudi z menoj. Ko sem s svedočbo v žepu

*) Ali bi ne hotli slovenski rodoljubi tudi „Matici" naši pošiljati take darove? Vred.

zadnjikrat korakal po gimnazijskih hodnikih, so se moji stopaji vse drugače razlegali po visoko obočenih prostorih, kakor kdaj poprej. Skrivna poprej opozicija proti profesorjem je zdaj očitno buknila na dan kakor plamen iz slamnate strehe, ter v tem svoj vrhunec dosegla, da sem si še v gimnazijskem svetišču cigaro nažgal ter s tem javno pokazal, da ne spadam več pod disciplinarno šibo profesorskega areopaga! Ljudje so mi zmerom na ušesa trobili, da absolviranemu oktavanarju stojí vès svet odprt. To mi je misli o moji vrednosti strašno povzdignilo, tako, da sem bil celó štiman. Pa kaj bi ne bil! Znal sem spregati in sklanjati v pravilni in nepravilni obliki latinski in grški in nemški in kolikor toliko tudi slovenski; znal sem heksametre škandirati, vedel sem na pamet, koliko strani in koliko voglov ima heksaeder; vedel sem, kdo je Rim sezidal in kdo je iznajdel strelni prah; vedel sem, kje Eulenspiegel pokopan leží. Vse to sem vedel in še veliko več druzega, kar so mi profesorji celih osem let v glavo vbijali. In s tem znanjem, sem si mislil, ni hudir, da ne bi mogel naprej po svetu, kodar ceste vse križem peljajo. Avgust in september sta naglo tekla — bila sta zadnja zlata meseca v mojem življenji; po njuni zarji še zdaj srce zdihuje. Oktobra meseca so glavna opravila ta, da se tice selijo, listje odpada in dijaki na učilišča vračajo. S tigrasto kapo in kvadrolirano suknjico sem tudi jaz letel na vseučilišče, kakor Nemec pravi „federleicht.“ Mati me niso mogli podpirati, stric so pa samo obetali, kakor je že sploh navada; le prepozno sem spoznal, da so bili velik skopuh. „Ingrata patria“, ali kakor po naše pravimo, nehvaležna domovina mi pa tudi ni hotla svojega žepa na pomoč odpreti, ker se menda prestrogo po besedah sv. Pavla ravná: „kdor ne dela, naj tudi ne jé“, — to je, „išči si vsak sam svojega kruha.“ Kako sem v takih okolnostih na vseučilišču živel, ne bom opisaval; moja tinta je za tak opis premalo črna. „Facit“ je bil, da sem moral vseučilišče zapustiti. Stopil sem v lemenat, pa me ni trpelo v njem, in sicer samo zato ne, ker nisem smel vsaki pot vèn iti, kadar se mi je zljubilo. Zdaj sem bil na tisti strašno polzki stezi, ki se ji „potepanje“ pravi. Srce me je bolelo. Vse svoje zlate namere, vse sem potrošil, ne ena mi ni ostala neoskrunjena.

To vse se je z menoj tačas godilo, ko je avstrijski premier Bach na Ogrskem in Hrvaškem na mestu starega tisočletnega ustava deželno upravo snoval po nemškem absolutističnem kroju, ter v ta namen mnogobrojno armado pošiljal čez Litavo in Sotlo. Mislé si, da „nemo propheta in patria“, stopim tudi jaz v to vojsko. Službico s tristo forinti na leto sem prec vlovil. Iz kakošnih elementov je bila sestavljena armada, ki je morala služiti tadanjemu birokratizmu, kakoršnega Avstrija še ni pomnila poprej, in ki se je še posebno zagrešil proti ustavu hrvaškemu, bom popisal, kolikor vém in znam. Oséb, ker so bile tudi vse častí vredne med njimi, se ne tičejo te črtice; le kratka ilustracija sisteme je predmet moj.

Rekrutirali so jih iz vseh stanov, iz vseh narodov avstrijskih.

Bila je zmes kakor v Kalifornii. Stara Meternihova garda to so bili veterani v tej vojski, sami brezbrkni obrazi — strašen pogled za Hrvate in Ogre brkonosce. Marsikter izmed njih (ne vsak, ker bili so tudi vrli možaki vmes, kterim se je studil tak birokratizem) se je mislil en kos „reformatorja.“ „Ubi bene, ibi patria“, ali po slovenski: tam mi je domovina, kjer me čaka polič vina in pečen puran, si je mislil marsikak kosmopolit, ki je potoval čez Litvo ali Sotlo. Nam mlajšim so pa zmerom na ušesa trobili, da moramo pred vsem za to skrbeti, da si „verdienstov“ naberemo. Vse njihovo djanje in nehanje bilo je strogo vravnano po „vorschriftih, verordnungih, kundmachungih, erlassih, kurrendih, amtsinstructionih“ in kakor se že vès ta imenik zove. Vsaka tretja beseda pri reformatorjih je bila paragraf. Po paragrafu se je kaštigalo, po paragrafu hvalilo, po paragrafu se je davek plačeval, po paragrafu pa tudi denar dobival. Vedno se je govorilo o naredbah, po kterih bi se dalo narodno blagostanje povišati, ter predlagale so se čudapolne teorije o tem, zraven tega pa je narod zavoljo čedalje večih davkov leto na leto bolj osiromaševal; še tega niso videli, da so po večem delu Slavonije ljudje raje svoje slivike posekali, kakor da bi si bili dali kotle pečatiti. Deželo so ti reformatorji razdelili na šest in štirdeset okrajin; v vsaki okrajini bil je en davkarsk ured, ki je novce pobiral, zraven pa politični in sodni ured, ki sta veliko teh dohodkov povžila. Če je v kaki vasi dvoje, troje otrok nagle smrti umrlo, kmali je bila epidemija gotova, in vozile so se drage komisije na lice mesta; če je kako kobilo po čevah grizlo ali je kak pujsek drisko dobil, kmali se je razglasilo, da je epizocija in zopet so se vozile drage komisije na lice mesta. Jaz bi mogel na stotine takih slučajev nabrojiti, kjer so se „de lana caprina“ drage komisije vodile, ki so narodu in deželi težke novce prizadjale, koristile pa ničesa. Bilo nas je veliko preveč, in da ne bi imelo podobe, da nič ne delamo, so se muhe in mušice lovile. Denunciacije so tačas posebno cvetele; drug je drugega črnil, kjerkoli ga je le mogel, tako, da se nazadnje ni več vedelo, kdo je črn, kdo pa bel. Nezaupljivost je bila tolika, da kjer je eden kaj delal, mu je drug na prste gledal, tretji pa zopet tega nadziral. Dražje uprave je zares ni, kakor je absolutističin birokratizem, in Avstrija je samo vsled absolutizma tako globoko v dolgove zabredla; pa to še ni največa nesreča, mnogo veča je demoralizacija, ki se absolutizmu za pete obeša. — V tem času je nemški jezik zvonec nosil v šolah in v uradnijah; banska vlada pretvorila se je v „Statthalterei“, županija v „komitatsbehörde“, podžupanija v „bezirksamt“, banski sodni stol v „landesgericht, sedmorica pa se v „cassationshof“ dunajski potopila. Pečati starih uradnij so se v zagrebški muzej pošiljali. Znameniti kontingent v naši armadi so bili tako zvani „bruderi“, to je, dosluženi feldbebli in furirji iz vojniške pokrajine; to je bil pravi izrod, ki je proti narodnemu življu skor še bolj lesen bil, kakor ptujci. — Stari pregovor pravi, da vsaka reč le en čas trpí. Veličastni diplom od 20. oktobra 1860 bil je, hvala Bogú! smrtni list za Bachovo sistemo na Hrvaškem. Nobeden ni vzkliknil: „Bache! Bache! rede mihi legiones meas!“ Krdelo njegovih reformatorjev ni nobenega drugega sledú po sebi pustilo, kakor nebrojene „fascikule“ nemški napisanega papirja, s kterimi se bo o svojem času naše vseučilišče kurilo, da se hrvaška mladina na teh proizvodih ogreva.

V Mariboru avgusta meseca. —c. *) — Prihodnjega meseca bodemo imeli tudi pri nas v Mariboru **) razstavo kmetiških in obrtniških pridelkov, kakoršna je bila pred dvema letoma v sosednem Celji. Razstavin odbor oziraje se na mešano prebivavstvo (po našem mnenji le slovensko) spodnjega Štajarskega je povabilo tudi našo čitavnico: ali ne bi hotela pripomoči, da razstava svoj namen tem bolje doseže. V seji čitavničinega odbora 30. u. m. se je sklenilo tem željam razstavinega odbora po mogočosti vstrezati; kajti reč

*) Dopisi iz Angležkega nam bojo jako dragi. Več o tem in o drugi točki pismeno. Vred.

**) Tudi ljubljanska kmetijska družba je prejela od dotičnega odbora program te razstave, kterega priobčijo prihodnje „Novice.“ Vred.

sama na sebi je dobra, akoravno bi gospodarsko društvo svoj namen bolje dosegalo, ako bi se na potrebe slovenskih kmetovavcev bolj iz slovenskega nego iz nemškega stanišča ozirati hotelo. Slovenca gré vendar le slovenski podučevati. Inače je vse bob v steno. — Kdor se pa hoče Slovencev razstave vdeležiti, naj se hitro oglasi, kje domuje in kaj hoče poslati, da se mu prostor oskrbi in ohrani. Naznanila sprejema tukajšnji tiskar gosp. Janžič.

Iz Teharij na Štaj. 13. avg. M. V. — Danes po rani maši je bilo pri cerkvi očitno na znanje dano tole: Pridni sadjorejci naj se v 14 dneh v srenjski pisarnici oglasijo in dokažejo svoj napredek v sadjoreji. Potem bodo možje ogledali, kteri gospodarji ali njih sinovi so darilo zaslužili. Prve dni prihodnjega meseca se pa bojo darila po tej vrsti delila. Prvi pridni sadjorejec dobí en zlat, drugi dobí dvojni zvezni tolar, tretji en zvezen tolar, četrti pa en forint v srebru. Hvala našemu županu, da tako marljivo skrbí za povzdigo sadjoreje!

Iz Gorice 13. avgusta. ⊙ — V predelku: „Glasi domorodni o novem času v 32. listu „Novic" t. l. nahajamo od „Savine na Štajarskem" prav važen in o pravem času priobčen sestavek. Vidi se mu, da ga je izvedenec spisal. Sploh nam g. dopisnik iz srca govorí, dasiravno tudi opombama vredništva ugovarjati ne moremo. Iz srca govorjene so nam pa zlasti te-le besede: „Največo zaslugo za naš narod bi si pridobil v političnem uradovanji in srenjskih in policijskih zadevah praktično izurjen mož, kteri bi potem, ko bo še za Kranjsko nova srenjska postava oklicana, spisal bukve o srenjskih zadevah in o srenjskem uredovanji, in sicer z ozirom na srenjske postave vseh slovenskih dežel in bi tem bukvam pridjal vse potrebne formulare itd." — Take bukve, predragi prijatel „od Savine", prav take, kakoršnih Vi želite, že, rekel bi, imamo; spisuje jih izvrsten jurist, praktično izurjen mož v Gorici; v kakih 2—3 mesecih pojdejo v natis. Toliko naznanjamo za zdaj, da se kdo drugi tacega težavnega dela ne loti. — To so tiste važne bukve, o kterih so „Novice" po „Umnem Gospodarju" že enkrat povedale, da se v Gorici spisujejo.

Kanal 8. avg. N. N. — Danes zjutraj je slavni poveljnik italijske naše armade, vitez Benedek, na poti v Korotan se peljal skozi naš trg, kjer je bil z veliko slavo sprejet; domači godci so vrlo godli. Po kratkem postanku je prijazni vojskovodja odrinil in četrt ure od Kanala v majhni kmečki krčmi poleg velike ceste se ustavil, kjer so ga z vinom in domačim črnim kruhom pogostili.

Iz ipavske doline 11. avg. A. Ž. — Tudi nam ogenj ne prizanaša: 7. dne t. m. kmali popoldne se je v Št. Vidu nad Ipavo vnel s senom in slamo napoljeni hlev, po dozdaj še neznanem uzroku; pa tudi sosedna senica, od zgorej s senom, od zdolej pa z mnogotero lesnino naložena, je bila kmali v ognju; oboje poslopje je do tál pogorelo. Le vrlim Tržanom, Šturcem in Ajdovcem, ki so s tremi gasilnicami hitro na pomoč prihiteli, je zahvaliti se, da srditi požar ni dalje segnil; posebno dobro so se obnašali pogumni vodji imenovanih gasilnic. Ker so domači moški bili večidel na planinah, so toliko čvrsteje ženske vodo nosile. — Preteklo noč nas je zopet žalostni plat-zvoná iz spanja izbudil; gorela je namreč žaga, pol četrti ure od Št. Vida. — Naj bi te prigodbe vsacega gospodarja spodbodle, da svoja poslopja zavaruje. Res je sicer, da veliki požari so pri nas bolj nenavadni; al kakor žalostne skušnje kažejo, pretí nam vendar nevarnost mnogokrat — in prepozen je jok, kadar je pohištvo že pepel! — Šuša je tudi pri nas jako velika; že jo tudi vinska trta čuti; ako nam Bog kmali pohlevnega dežja ne pošlje, bo tudi vinski pridelek drugim pridelkom enak — namreč reven.

Iz Notranjske Bistrice. *(Program slovesne besede v spomin obletnice čitavnice 20. dne t. m.)* 1. Govor 2. „Zatrti", bes. Kasteličeve, moški kor Fr. Gerbičev. 3. „Servus Petelinček", šaloigra, poslovenil M. Vilhar. 4. „Strunam", besede dr. Prešernove, samospev Dav. Jenkotov. 5. „Noč", čveterospev Beethovnov. 6. „Deklamacija." 7. „Spomin in up", besede Malavašičeve, moški kor Fr. Gerbičev. 8. „Sokolska", besede Terstenjakove, moški kor Benj. Ipavčev. 9. Tombola za revne. — Igrala bode vojaška godba. Začetek ob poli 8. uri zvečer.

Iz Dolenskega. ⌣ Z žalostjo so napolnovale nas poročila, da v Ljubljani, središču dušnega in materialnega razvitka našega milega naroda, od nekega časa sem se razvijajo razprtije, ki jih napravlja neka zaletéla stranka, in da zarad tega razpora se je s predsednikom čitavničinim vred odpovedala večina odbornikov. Vendar poslednje „Novice" so nam tolažilo, da vemo, da velika večina čitavničinega društva ni deležnica onih razprtij. Sloga, sloga in še enkrat sloga bodi nam vsem prva svetinja! Bratje! ali Vas ne podučuje zgodovina vseh slovanskih plemen, posebno srbskih bratov, kam da pelje razprtija? Kdor dela razpore v družbi domači, dela v roke tujcem in sovražnikom našim; on podpira njih namene ali hoté ali nehoté, vedoma ali nevedoma. Kar v družbi se zgodí nevšečnega, se mora ljubeznjivo poravnati v družbi; kar pa v družbo ne spada, naj se tudi v družbo ne nosi, da ne trpí po nedolžno škode. Ne zabimo, da nas je malo, sovražnikov pa veliko, ki pazijo na nas in gledajo, kdaj da bodo našli pezdir v našem očesu, kje se bode vjel kak domač nezadovoljnež v njih mrežo, in kako da bode razsajal nad svojimi zapuščenimi brati. Ne poslušajmo vabljivih in medenih besed nasprotnikov; bodimo edini, složni, kajti nobene rečí se nam Slovanom ni bolj bati, kakor razprtij, zavisti in sumljivosti. To čutimo po zgodovini slovanski bridko; tedaj saj mi Slovenci se osvobodimo hudega duhá, skor bi rekel, nam prirojenega. Kako resnično je pel 1848. leta Toman v „Glasih domorodnih" o tem nesrečnem duhu! Ne zabimo teh tehtnih besed in vtisnimo si jih v srce! Glasijo se tako:

Kaj naše so le vse naredbe?
V začetku sila naglosti; —
Speljanja, konca in nasledbe
Duh hudi voj nam zadrži. —
Zastonj le bomo poskušali
Spolnjenje svoj'ga upanja,
Gradove le v zrak zidali,
Če ne drvimo v beg duhá,
Ki nas morí, ko strašna kletev,
In sklepov nam razdera čin, —
Duhá, ki sin ga po očetu,
Od roda rod dobí v pogin,
Duhá nesreče razprtije,
Sumnjave domorodnih djanj,
Sramote naše domačije,
Sloven'je vzrok skelečih ran. —
Oj kak težko že pričakujem
Presrečni čas edinosti;
V nebo po nji zdihujem,
In vendar jo med nami ni! —
Ko bi prišla, ne b'lo se bati
Bi več nasprotnih zabavljic,
Ne skrbno treba ogibati
Se domorodnih celó pušic.
Veselo struna bi zapela,
Ki milo toži v tiho noč,
Ljubezen prava oživela,
Dobila svojo celo moč;
Zidala v srcu bi sedišče,
Kjer čisti se života kri,
Kjer je poguma plam, ognjišče,
Ki žari vid nam s strelami;

Svobode gorkojasni traki
Zjasnili bi neslavne tme;
Zbežali sužnosti oblaki
V dežele druge čez goré!

Iz Novega mesta. — 19., 20. in 21. dne t. m. se bo obhajal spomín, da Novomesto stojí 500 let. Prosimo Vas, da natisnite program te slovesnosti. Ta-le je: 19. avgusta: zvečer bode krasna razsvitljava po mestu. Velika godba mestne straže bo igrala. 20. avgusta ob 9. uri zjutraj je slovesna sv. maša s parado omenjene straže; opoldne: javni obed ubozih na mestne stroške, in popoldne: ljudska veselica. 21. avgusta ob 5. uri zjutraj: budnica; ob 9. uri slovesna seja in županov nagovor; ob 10. uri slovesna sv. maša; ob 1. uri popoldne: shod pri skupnem obedu; ob 8. uri zvečer: ples. Vse te dni bode tudi ob enem prostovoljno slovesno streljanje na strelišču, kar natančneje naznanja program streliške družbe. Odbor.

Iz Trebnega 13. avg. — Danes je umrl tukaj prečastiti gospod J. Voglár, kaplan ljubljanske stolne cerkve. Bodi vrlemu gospodu zemljica lahka!

Iz bohinjske Bistrice 1. avg. L-r. — V našem kraji nenavadna hudobija se je pripetila 27. dné u. m. v sosedni vasi na Bitnjah, namreč, ko privozi zjutraj ob treh k prvi hiši nek premožen mož iz Podjela, namenjen s svojim sedem let starim fantičem v Ljubljano, se mu pridruži neznan človek, kterega je precej, čeravno je bilo tèma, za potepuha spoznal, ker mu začne voz z nekako predrznostjo preiskavati. Mož ga z grda od voza odpravi; al čez malo trenutkov se mu z debelim kolom zopet približa in ga začne pobijati tako neusmiljeno, da se precej na tla zvrne; gotovo bi ga bil hudobnež do smrti ubil, ako bi ga ne bila neka mlada pa srčna ženska odpodila, ktera, ko je v spanju smrtni stok zaslišala, v naglosti komaj na pol oblečena, na pomoč pritekla. Malo upanja je, da se oče sedmerih otrok ozdravi; tako silno je poškodovan. Povedati moram, da je bil prejšnji dan v imenovani vasi sejm. Videlo se je tam, kakor še tudi drugi dan, nekaj ptujih pa vendar prav dobro znanih ljudí, al vsak, kadar je pogovor o tej hudobii, kar naravnost trdi, da Bohinjca ne pozná, kteremu bi se môglo to hudodelstvo prisojevati, in še manj, ker je bil ta mož tako miren in priljuden. Naj je ta žalostna dogodba opomin, kako neobhodno potrebno je, da bi ces. gosposka in srenjsko predstojništvo na pete stopalo potepuhom, kterih število se od dne do dne množí. V tukajšnji kraj zahajajo od vseh vetrov postopači in nadlegujejo ljudí, in celó tako mogočni berači se prikažejo, da v poletnem času stare ženice, ki jih same domá dobijo, silno strahujejo, ako jih po volji ne obdarijo. — Naj opomnim še o poljskih pridelkih. Pretekli teden smo zadnje belo žito poželi. Prav lepo in veliko se je naželo. Potrdil se je tudi letos stari pregovor, da Bohinj nikoli po suši ne trpí. Tudi v jesenskih pridelkih nam polje lep kos kruha obeta.

Iz Ljubljane. *(Seja mestnega odbora.)* V pondeljek je mestni odbor imel sejo. Po prebranem zapisniku poslednje seje je gosp. župan dr. Costa nagovoril zbor tako-le: Vladina osnova (sistema) sega globoko v blagor posamnih oséb, občin (sosesk) in deželá. Po takem glavno mesto naše dežele ne more nečimerno in molčé gledati na to, kar se je poslednje tedne važnega godílo na Dunaji. Njih Veličanstvo, naš presvitli cesar in gospod, spoznavši, da prejšnji njih ministri niso v stanu bili zadostiti potrebam avstr. ljudstev in deželá, so poklicali druge svetovavce pred svoj prestol in jim naukazali drugo pot vladstva in gospodarstva. Novi državni minister grof Belkredi je v okolnici svoji do deželnih glavarjev pravíla prihodnjega upravništva jasno razložil; da so ta pravíla, ktera povdarjajo avtonomijo in samoopravstvo in pa narodno ravnopravnost, Vam vsem všeč, častiti gospodje, ni dvombe; saj pismo ministrovo tudi odločno zagotovlja, da pod njegovim vodstvom bode obveljalo to, kar beseda pravi. Da pa se pravíla taka morajo djansko izpeljati, potrebuje vlada podpore tistih avtonomnih krogov, kterim mora na tem najbolj ležeče biti, da se ne krati samostojnost, in da se jim oponašati ne more, da so sami tako hotli. Naši mestni občini (srenji) pristaja pa toliko bolj radostni pozdrav one ministrove okolnice, ker še milo pogreša mnogo takih pravíc samoopravstva, ktere v druzih cesarskih deželah že postavno vživajo najmanjše, na novo ustanovljene kmetiške občine, in je ravno kar ukaz dobila še od ministra viteza Schmerlinga, po kterem je ni dovoljena popolna pravica mestne policije. Vse to me jej napotilo, da sl. mestnemu odboru predlagam, naj poklone Njih ekscelencii novemu državnemu ministru sporočilo, v kterem 1. svojo radost razodeva nad pravili, ki so v njegovi okolnici naznanjena, 2. svoje gotovo pričakovanje izrazuje, da se djansko spolnijo ta pravila, in 3. da bode gospod minister pod krilo svoje vzel postavno avtonomijo mestne srenje in vslišal njeno prošnjo, da se nji sami izročí izvrševanje mestnih policijskih opravil. To naj je obsežek sporočila mestnega odbora — je župan nasvetoval in še dodal, da se podá 6. odseku, da pismo naredí, ktero naj se v slovenskem jeziku izročí gospodu ministru po njem (županu), ker v malo dneh grè na Dunaj. — Za ta predlog so glasovali vsi odborniki zunaj dveh cesarskih uradnikov, samo s tem razločkom, da se zaupnica gosp. ministru pošlje sama za-se, — peticija zastran izročila mestne policije pa državnemu ministerstvu posebej; za sestavo zaupnice so bili izvoljeni dr. pl. Kaltenegger, dr. Bleiweis in dr. Orel. — Župan je dalje naznanil, da je c. kr. ministerstvo dovolilo, da se od vseh Svetih letos do konca leta 1868. pri ljubljanskih šrangah na prid mestni kasi pobira cestnína od vsake vprežene živine po 3 kr., od nevprežene pa po 2 krajc. Sklenjeno je bilo v tej seji še, da se taksa za mestjanstvo namesti v kaso streliščino vprihodnje plačuje v ubožnico mestjansko; po predlogu Debevčevem se je zahvala izrekla učiteljem mestne Št. Jakobske šole za njih marljivo delovanje v tej šoli; prepoved prekupovanja sadja, živeža, žita in lesa branjevcem in ptujem kupcem je bila preklicana; vsak naj kupuje kadar hoče, tako tudi branjevec, ki davek plačuje. Danes je bila prva seja mestnega odbora, kar je grof Belkredi državni minister, in vidilo se je, da je zbor v mnozih slovenskih govorih pritrdil ministrovim besedam, ki jih je izrekel v okolnici svoji o obveljavi avtonomije in ravnopravnosti.

— Zbornica kupčijsko-obrtnijska je v petek imela sejo pod predsedstvom gosp. K. Holcerja. Poleg nekterih druzih malovažnih stvarí se je pretresal proračún stroškov za prihodnje leto. Vodstvo zborničino je stroške naštelo na 3073 gld., kteri vsi, razun 250 gold. za šolsko podporstvo, zadevajo pisarnico zborničino. Al po večini zborovi je bilo drugače sklenjeno. Gledé namreč na to, da zbornica ima še odpred 2000 gold. dolgá, in gledé na to, da zbornica nima nikakoršnega lastnega premoženja in da vse to, kar potrebuje naklada trgovcem in obrtnikom kot davek, je zbor izbrisal vse nepotrebne stroške, tako, da namesti 2073 gld. je odobril le 1391 gld., tedaj prihrani memo letos 1660 gld., kar je toliko bolj potrebno in hvale vredno, ker so dandanašnji čas davki že tako na vsako stran presilni in se s tujimi žulji ne sme radodarno ravnati. Še to, kar daje zbornica v podporo obrtnijskim nedeljskim šolam, se prav za prav ne sklada z institucijo

zborničino, ker ona ni družba z lastnim premoženjem, ampak je le svétnica vladi o trgovskih in obrtnijskih zadevah. Vendar namen šole obrtnijske podpirati, je dober, in ker sedanja zbornica drugod varčno gospodari, prihrani to šolam.

— Slovanskemu svetu dobro znani gosp. J. E. Smoler iz Budišina (Bautzen) na Saksonskem nam je naznanil, da 1. oktobra začne izdajati nemški časnik za slovanske interese pod naslovom „Slavisches Centralblatt. Wochenschrift für Literatur, Kunst, Wissenschaft und nationale Interessen des Gesammtslaventhums.“ Prinašal bo ta tedenik: 1. vodilne članke o slovanskih vprašanjih, slovstvene oglede, znanstvene spise, 2. razsoje in izvestja o važnih slovanskih knjigah, 3. slovansko bibliografijo, novice o slovstvu, umetnosti itd. Vse drugo bo pozneje razglasil.

— „Triglav“ stavlja vprašanje, kaj je s tisto žitnico, ki je do 1848. leta bila na gradu in v kteri so kmetje iz okolice ljubljanske pranovali žito? Kam je prešla ta naprava? Čegavo je poslopje ono? itd. Časi so taki, da opominjajo na potrebo tacih „šparovk.“ Kdor kaj vé o oni žitnici, naj pové.

— „Južni Sokol“ je prejel iz Novega mesta pismo, v kterem ga 45 mestjanov (odbor sam za slovesnost novomeško ni nobenemu društvu poslal vabíla) vabi, naj pride doli in ž njimi vred praznuje 500letnico. Kakor slišimo, bode „Sokol“ radosten spolnil Novomeščanom to željo in si pridružil še čitavničinih pevcev, da se z domačo pesmijo in domačo umetnostjo povzdigne slovesnost zgodovinska glavnega dolenskega mesta. Ako vse po godi gré, pridejo v nedeljo zjutraj v Novomesto. Mi pa dostavljamo tem vrsticam še to vročo željo: naj slovesna 500letnica ob enem bode prvoletnica pravega národnega življenja v Novem mestu. Saj ne bo prezgodaj!

— „Domačín“ se zove knjiga, ktero namerava izdajati gosp. Fr. Peterlin-Sreboški, stanujoč v velikih Laščah na Dolenskem. Obsegati ima národne pripovedke, lepoznanske in zgodovinske sestavke, naznanila novih cvetic slovenskega slovstva itd., in izhajati vsaka dva meseca 1866. leta en zvezek. Naročnino vsem 6 zvezkom je odločil na 2 gold., posameznim zvezkom po 40 kr. nov. den. Duševne podpore — pravi g. izdatelj — mu je obilo obljubljene, materijalne se nadja; zato vabi naročnike, naj mu vsaj do konca septembra meseca pod gori napisanim naslovom pošljejo naročnino po pošti „Grosslašič.“ — Ker se je naročevanje po predplači po mnozih skušnjah nekako priskutilo ljudém, bi se menda g. izdatelj mogel nadjati obilnišega udeleštva, ako bi se osnovala stvar tako, da naročnik plača, kadar prejme zvezek.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Vladni dunajski list „Wien. Abendpost“ od 12. dne t. m. oklicuje, da prvo delo vladino bode zdaj to, da se državno gospodarstvo tako vravna, da Avstrija ne bode le posojil in dolgov narejala in davkov sprejemala. Že okolica novega državnega ministra povdarja potrebo prav vestne varčnosti in dobro gospodarstvo v vseh vladinih razdelkih. Presvitli cesar sami so ukazali, da se ustanoví posebna komisija za državne stroške in dohodke; v tej komisii bodo državni minister, denarstveni minister in predsednik više kontrolne oblastnije stanovitni udje, zraven njih pa se bojo klicali v to komisijo tudi c. k. poglavarji vseh deželá in drugi možje, od kterih je pričakovati dobrih svetov in kteri bojo denarnim stiskam države naše za kožo segli in odkritosrčno govorili o tem, kaj je storiti, da se odvrnejo večne nadloge. Zastran vseh cesarskih gospósk bode posvetovanje, kje se more, kar največ je mogoče, prihraniti, pa ne samo za danes, ampak stanovitno. Vidi se, da je trdna cesarjeva volja, da mora enkrat konec biti pogubivnemu gospodarstvu. Njih Veličanstvo je odločno ukazalo, da se armadni stroški morajo znižati do 80 milijonov, in to posebno s tem doseči, da se znižajo stroški armadinega gospodarstva. — Presvitli cesar so 12. t. m. zapustili Išel. Govorilo se je, da se cesar naš in kralj pruski snideta 13. t. m. v Gaštanju. Al „Abendp.“ trdi, da je ta novica prezgodnja, kralj pruski ostane v Gaštanju do 16. dne t. m. Razprtje med našo in prusko vlado zavoljo Šlesvik-Holštajna je res do vrhunca prikipelo, in nekteri časnikarji so že vohali smodnik in slišali bombe, — al vendar bo vsaka teh vlad resno prevdarila, predno seže po meču; kajti vneti se potem more plamen, kteri bi segel morebiti po vsem svetu. Čeravno so tedaj strune silno napete, nadjati se je še ob enajsti uri porazumljenja med cesarjem našim in kraljem pruskim — in za to je shod njunj tako važen. — Vse druge politične novice so se ta teden poskrile pred to, kaj se bode zgodilo v Gaštajnu ali v Salcburgu, kjer sta se imela omenjena vladarja sniti. — Druga važna reč, na ktero zdaj svet gleda, je kolera, ktera se po Turškem in Laškem klati. Na Laškem se je razširila že po več krajih; v Jakinu pojemlje, vendar je 11. dne t. m. še 62 oseb umrle. Iz Jakina se je po ladii tudi do Reke (pa ne na Reko) zanesla kolera, za ktero ste dve osebi umrli. Toda na Reki ni še sledú te kuge in tudi v Trstu ne; vendar o Nabrežini kadijo s klorovim dimom vse ljudi in njih blago, — kakor da bi se kolera odkaditi dala! To je pač smešno ravnanje, samo plahim Lahom primerno.

Listnica vredništva. Gospé L. P. na B: Kaj ne, da zdravilna voda v toplicah na Beli ni Lethe „Novicam“, ktere željno pričakujejo obljubljene cvetke iz slavnega Vašega peresa? — Gosp. P-S. v V. L: Morebiti rabite vse to za svoje delo, da bode, kolikor mogoče, lepo izvirno.

Kursi na Dunaji

13. avgusta 1865. **v novem denarji.**

Državni zajemi ali posojila.	
5% obligacija od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	63.25
5% nar posojilo od l. 1854 „	73.80
5% metalike . . . . „	68.75
4½% „ . . . . „	59.75
4% „ . . . . „	54.25
3% „ . . . . „	41.00
2½% „ . . . . „	57.50
1% „ . . . . „	—.—
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% doljno-avstrijanske g.	83.00
5% ogerske . . . . . „	71.25
5% hrvaške in slovanske „	71.25
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	89.00
Državni zajemi z lotrijami.	
Zajem od leta 1860 . . . „	89.25
„ „ „ 1860 petink. „	93.25
„ „ „ 1839 . . . „	145.75
„ „ „ 1839 petink. „	145.25
5% narodni od leta 1854 „	82.00
Dohodkine oblg. iz Komo „	18.00

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	121.00
4½% Tržaški lozi po 100 „	109.00
5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	80.50
Knez Esterhazy. po g. 40 „	65.00
Knez Salmovi po g. 40 „	27.50
Knez Palfyovi po g. 40 „	25.00
Knez Claryovi po g. 40 „	23.00
Knez St. Genoisovi po g. 40 „	23.75
Knez Windischgräz. po g. 20 „	16.50
Grof Waldsteinovi po g. 20 „	16.00
Grof Keglevičevi po g. 10 „	12.50
Budimski . . po g. 40 „	22.50
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	15.10
Cesarski cekini . . . „	5.23
Napoleondori 20 (frankov) „	8.83
Souvraindori . . . . „	15.10
Ruski imperiali . . . „	8.99
Pruski Fridrikdori . . „	9.13
Angležki souvraindori . „	11.08
Louisdori (nemški) . . „	—.—
Srebro (ažijo) . . . . „	10.25

Loterijne srečke:

V Trstu 12. avgusta 1865: **55. 16. 59. 38. 71.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 23. avgusta 1865.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.